

Bir ihtida hareketi olarak Risale-i Nur ve Bediüzzaman'da tebliğ metodları *

Cafer Kaysıcı

Dr.

Özet

Hem İslam âlemi, hem de insanîyet bugün tahkiki imana, hakkı bulmaya ve onu hayat tarzı haline getirmeye muhtaçtır. Bunun yolu Allah'ın kelâmı Kur'an-ı Kerim'e ve onun canlı, yürüyen hâli olan Allah Resulü'ne tabi olmaktan geçiyor. İçinde bulunduğumuz asırda bu hususta doğru el ve usûlü Risale-i Nur temsil ediyor. Bu çalışmada Risale-i Nur ve onun müellifi Bediüzzaman tebliğ metodları yönüyle ele alınmakta; konu, iman hizmeti, ihlas, müsbet hareket, fıtrata uygun davranma, kavli leyyin, muhabbet, hakkın hatırını üstün tutma, doğruluk, metanet, sabır, cesaret, istîğna, lisan-ı hal ve ilahi vazifeye karışmama başlıklarıyla incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Tebliğ, iman hizmeti, müsbet hareket, ihlas, muhabbet, doğruluk, metanet, sabır

Giriş

Tebliğ, hakkı, doğruyu, gerçeği muhataplarına en sağlam, en hakiki bir şekilde, en uygun, en selametli, en isabetli bir yolla ulaştırmak ve beyan etmektir.

Tebliğ, peygamberlerin kendilerine vacib olan beş sıfattan birisidir ki, Allah'tan aldığı vahyi ve onun gereklerini kendisinden hiçbir şey katmadan ve hiçbir eksiltme yapmadan aynen, olduğu gibi ümmetlerine ulaştırması-

* Bu çalışmada Risale-i Nur Külliyyatı'nın Yeni Asya Neşriyat İstanbul, 1994 baskısı esas alınmıştır.

“Âlimler peygamberlerin varisleridir” hükmünce, peygamberlerin sağlığında deruhite ettikleri kutsî davalarını beyan ve tebliğ vazifesi, onlardan sonra, yollarını takip eden âlimler tarafından gerçekleştirilmiştir.

dır. Diğer dört sıfat gibi, şayet tebliğ sıfatı bir peygamberde bulunmaz, eksik kalır veya sonradan zeval bulursa, o insan, peygamber olamaz.

Tebliğin peygamberde ızharı iki şekilde olur.

- a) Müjdeleme,
- b) Uyarıma.

Nitekim Kur’an-ı Kerim Hz. Peygamberden bahsederken onun müjdeleyici ve uyarıcı (Beşîr ve Nezîr) olduğunu birçok yerde beyan etmiştir. ⁽¹⁾

Vahyin geliş şekillerini hatırlayacak olursak, Cebrail (as)’in Allah’tan aldığı ilahi talimatı Hz. Peygamber’e, Hz. Peygamber’in de bu mesajı ümmetine ulaştırması tebliğin bir peygamber mesleği olduğunu ortaya çıkarır.

Hz. Peygamber’e gönderilen ilahi mesajların muhtevasıyla birlikte, o ilahi emrin tebliğ edilme, yani ümmetine ulaştırılma tarz ve usulü de zaman zaman o vahyin içerisine katılarak, peygamberin o mesajı ümmetine en sağlıklı bir şekilde ulaştırması sağlanmıştır. Bununla ilgili örnekler ilerleyen satırlarda vurgu yapılacaktır.

“Âlimler peygamberlerin varisleridir” ⁽²⁾ hükmünce, peygamberlerin sağlığında deruhite ettikleri kutsî davalarını beyan ve tebliğ vazifesi, onlardan sonra, yollarını takip eden âlimler tarafından gerçekleştirilmiştir. Onların izini takip eden ve davasını onların açtığı çığır ve tarzda devam ettiren âlimler, kendi zamanlarında yerine getirdikleri bu vazifeyi onlara ittibaen gerçekleştirmişlerdir.

Son peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.)’den sonra da onun yüce davasını her asırda içinde buldukları toplumlara yorumlayan ve böylece “verese” (mirasçı) sıfatını alan büyük âlimler çıkmışlar, buldukları asrın ve toplumun mukteziyatına uygun bir tarzda dini tebliğ vazifesini deruhite etmişlerdir.

Peygamber varislerinin bu asırdaki en önemli temsilcisi şüphesiz Bediüzzaman Said Nursî ve onun sünühât-ı kalbi ve İlhamî ilâhî ile te’lif ettiği ⁽³⁾ ve kendisinin değil, Kur’an’ın malı olarak tanımladığı Risale-i Nur’dur. ⁽⁴⁾

Bediüzzaman ve Risale-i Nur Hz. Peygamber’in yüce davasını bu asırda muhtaç olanlara, ona indirilen Kur’an-ı Kerim’e ve o Kitab’ın canlı, yaşayan hâli olan Sünnet-i Seniyyeye uygun bir tarzda, zamanın ilcaatına ve halin gereğine, aslî ruhu rencide etmeden aktarmışlardır. ⁽⁵⁾

“Bir tecdid hareketi olarak Risale-i Nur ve Bediüzzaman” üst konu başlıklı bu çalışmamızda, biz de, onun asrımıza getirdiği yeniliklerle, bu zamanın insanına Kur’an ve Hz. Peygamber adına sunduğu İman ve Kur’an hizmetini ifasında takip ettiği ve bizce orijinal olan tebliğ metodunu aktarmaya çalışacağız. Şimdi bu tebliğ metodlarını sırasıyla ifade etmeye gayret edeceğiz.

1. İman Hizmeti

Malumdur ki, insanlığa hizmet etmek isteyen ve toplumu ıslah ve terakkiyi hedefleyen şahıslar ve şahs-ı maneviler, hizmetlerinde farklı metod ve tarzları tercih ederler. Onlardan bazıları, toplumu tepeden inme ve topyekün bir tarzla ıslah etmek isterken, kimisi tabandan ve ferdi bir yolu tercih eder. Kimisi siyaset ve daha başka ictimâî reçetelerle topluma yön vermek isterken, kimisi kalbi, hissi, hasbî vb. metodlarla bu vazifeyi deruhte etme gayreti içerisinde olurlar. Hatta bazen ıslah edicilerin hedefi ve gayesi aynı olduğu halde, takip ettikleri yolun sıralaması bile, tarzın farklılaşmasına ve neticenin değişmesine sebep olabilir. Mesela İslam âleminde, dinin hükümünü ve ağırlığını arzu edenlerin "iman, hayat, şeriat" mı, yoksa "şeriat, hayat, iman" mı farklılığı bile, kalbi aynı gaye için atanları, hem ihtilafa, hem de neticenin akametine sürükleyebilmektedir. Dolayısıyla tarzın sıralaması bile, neticenin farklılığına sebep olabilmektedir.

İşte bu noktada çalışmamıza kaynak teşkil eden Bediüzzaman ve Risale-i Nur'un, tarz olarak "iman, hayat, şeriat" sıralamasını tercih ettiğini⁽⁶⁾, hatta "hayat ve şeriat"tan ziyade bütün sa'y ve gayretlerini "iman" ekseninde ve hedefinde yürüttüklerini görüyoruz.

Peki, neden iman hizmeti? Risale-i Nur'da sıralanan imanla ilgili fikirler bu sorunun cevabını çok net bir şekilde cevaplandırmaktadır.

Bediüzzaman bu gerekçelerden birisi olarak İmam Rabbani'nin: "Bütün tarikatların en mühim neticesi, hakaik-ı imaniyenin inkişafıdır ve bir tek mesele-i imaniyenin vuzuh ile inkişafı, bin keramata ve ezvaka müreccaktır."⁽⁷⁾ sözlerini referans olarak gösterir.

Bediüzzaman'a göre, iman ve tevhid bütün insanî mükemmelliklerin;

a) Esası, b) Mayası, c) Nuru, d) Hayatıdır.⁽⁸⁾

Yine imanın rükunları;

a) Ebedî mutluluğun, b) Bâkî hayatın, c) Daimî cennetin, anahtarı, merkezi ve esasıdır.⁽⁹⁾

İslam'da en yüksek hakikatın iman olması⁽¹⁰⁾ dolayısıyla, iman kurtarmayı, başkalarının imanına kuvvet verecek bir surette çalışmayı, bu zamanda en büyük bir ihsan ve vazife yapmaktadır.⁽¹¹⁾

Said Nursi'ye göre, Risale-i Nur'un mesleği, tarikat değil, hakikattir. Sahabe mesleğinin bir cilvesidir. Bu zaman da, tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır.⁽¹²⁾ Bu yüzden, eğer şeyh Abdulkadir-i Geylânî, Şâh-ı Nakşibend ve İmam-ı Rabbânî gibi zatlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini iman hakikatlarının ve İslam akidesinin kuvvetlenmesine harcaacaklardı. Çünkü ebedi mutluluğun vesilesi bunlardır. İmanî hizmette hata yapmak ebedî sıkıntıya sebebiyet verir. İmansız cennete gidilmez,

İslam'da en
yüksek hakikatın
iman olması
dolayısıyla, iman
kurtarmayı,
başkalarının
imanına kuvvet
verecek bir
surette çalışmayı,
bu zamanda
en büyük bir
ihsan ve vazife
yapmaktadır.

6. Nursi, *Kastamonu Labikası*, s. 189.

7. Nursi, Said, *Ayetül-Kübra*, s. 130.

8. Aynı eser, s. 131.

9. Aynı eser, s. 132.

10. Nursi, Said, *Tarihçe-i Hayat*, s. 128.

11. Nursi, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 57.

12. Aynı eser, s. 61.

Risale-i Nur ise
Kur'an'ın bir
manevî mucizesi
olarak imanın
temellerini
kurtarıyor.
Mevcut imandan
istifade cihetine
değil, belki çok
deliller ve parlak
bürhanlar ile;
a) İmanın
ispatına, b)
İmanın taklitten
tahkike çıkmasına,
c) İmanın
muhafazasına,
d) İmanın
şüphelerden
kurtulmasına
hizmet ediyor.

fakat tasavvufsuz cennete giden çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, ama meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, İslamî ve imanî hakikatler ise gıdadır.⁽¹³⁾

Bu görüşleriyle tasavvuf ve tarikatı reddetmeyen fakat zamansız bulan Bediüzzaman, "Ben Hz.Mevlana'nın zamanında gelseydim Mesnevî'yi, Mevlana benim zamanımda gelseydi, Risale-i Nur'u yazardı. O zaman hizmet Mesnevî tarzındaydı, bugün ise Risale-i Nur tarzındadır."⁽¹⁴⁾ ifadeleriyle de, zamanlama açısından Risale-i Nur hareketinin ve metodunun rüçhaniyetine dikkat çekmiştir.

İşte bu bağlamda diyebiliriz ki, bir kısım âlimlerin zamanında, o âlimlerin sözleri delilsiz kabul edilirken, bu 'asırdaki Risale-i Nur'un tarzı olan ilmi ve mantıkî delillerle -ki buna bürhân-ı yakîni de denmektedir- materyalist felsefenin inkârcı zihniyeti susturulmuş, ilzam edilmiş, hatta onun açtığı manevî yaralar ve tahribatlar izâle edilerek, toplumun dalalet bataklığına düşmesine mâni olunmuştur.⁽¹⁵⁾ Buna göre, imânî ve İslâmî hakikatların ispatı;

- a) Aklı delillerle,
- b) İzahın mükemmelliğiyle olabilir.⁽¹⁶⁾

Risale-i Nur'un bu tarzı seçmesinde, elbette bir zarûret ve hikmet bulunmaktadır. O da; eski âlimlerin yazdıkları divanlar ve risaleler iman ve marifetin neticelerinden, meyvelerinden ve feyizlerinden bahsediyorlardı. Onların zamanında iman temellerine ve köklerine hücum yoktu. Dolayısıyla iman erkânları sarsılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkânlarına şiddetli ve cemaatli bir sûrette taarruz ediliyor. O eski eserlerin çoğu has mü'minlere ve fertlere hitap ettiklerinden bu zamanın dehşetli taarruzunu def edemiyorlar.

Risale-i Nur ise Kur'an'ın bir manevî mucizesi olarak iman temellerini kurtarıyor. Mevcut imandan istifade cihetine değil, belki çok deliller ve parlak bürhanlar ile;

a) İmanın ispatına, b) İmanın taklitten tahkike çıkmasına, c) İmanın muhafazasına, d) İmanın şüphelerden kurtulmasına hizmet ediyor.

Yine Risale-i Nur bunu yaparken, sadece akıl yoluyla hareket eden âlimlerin usûlüyle meseleleri izah etmediği gibi, yalnız kalbin keşf ve zevkiyle de hareket etmemektedir. O;

a) aklı b) kalbi c) rûhu bir araya getirerek, yani insanın üç kuvvetini de besleyerek onu zirveye çıkarmaktadır.⁽¹⁷⁾

Buna göre, denilebilir ki, insanı bu mânâda zirveye taşıyan Risale-i Nur'un mesleği odur ki; zihinlerde bir iz bırakmamak için başka âlimlere muhalif olarak, muarızların şüphelerini zikretmeden, öyle bir cevap verir ki, vehim ve vesveseye yer kalmaz.⁽¹⁸⁾ Çünkü bâtili tasvir etmek, sâfi zihinleri idlâl eder.⁽¹⁹⁾

13. Nursî, Said, *Mektubât*, s. 27.

14. Aynı eser, s. 9.

15. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 90.

16. Nursî, Said, *Ayetü'l-Kübra*, s. 132.

17. Nursî, Said, *Kastamonu Labikası*, s. 12-13.

Ayrıca Risale-i Nur insanlar üzerinde derin bir etki bırakmaktadır. Bunun sebebi de, bazı âlimlerin ve yazdıkları eserlerin tarzı olan uhrevî âkıbeti göstermekten çok, insanlara gerek imanın, gerekse inkârın dünyevî ve uhrevî akıbetini birlikte göstererek, ahiretin uzaklığıyla gaffete düşme tehlikesi olanların, bu tehlikesini izâle etmesi ve dünyada da müteyakkız bir hal almalarını sağlamasıdır.⁽²⁰⁾ Çünkü insan eğer gaffet içerisinde olursa, ebedî dünyada kalacak gibi mâlâyaniyât ile meşgul olarak, ahiretini de unuttur hâle gelecektir. İşte Risale-i Nur verdiği çaba ve gayretle bu hale müsaade etmemenin peşinde koşmaktadır.⁽²¹⁾

Dine hizmet veya iman hizmeti meselesi bu zamanın en doğru ve isabetli bir tarzı olduğu gibi, iman hizmetinin de doğru yapılması ayrıca bir diğer doğrudur. Yani insanların imana hizmet niyeti kadar, doğru iman hizmeti de yapması gerekmektedir. Bugün en çok yanılığa düştüğümüz husus, siyaset eliyle veya şahıslar vasıtasıyla iman hizmetinin deruhte edileceği fikrinde olunmasıdır. Oysa siyaset eliyle hizmet etmek için, önce o gayeye tam uygun bir siyasi otorite lâzımdır ki, bu ise husûlü meşuk bir haldir. Çünkü siyasete girenin her zaman muvaffak olma ihtimali yoktur. Siyasete endeksli hizmet eden, ancak siyasi otoritenin izin verdiği ölçüde ve o siyasi otoritenin iktidarı müddetinde hizmet edebilir. Hizmeti akamete uğrar ve muvakkat (geçici) olur. Ayrıca ehl-i siyasetin bazı tutumları dine mugayir olabilir ki, bu da din o siyasetin inhisarında olduğundan, o ehl-i siyasetle birlikte din de aşağı düşebilir. Yine Bediüzzaman'ın tabiriyle, siyasetçi, çoğunlukla tam müttaki dindar olamaz. Tam ve hakîki dindar ve müttaki olanlar, siyasetçi olmazlar.⁽²²⁾

Diğer taraftan şahıs endeksli hizmet eden, ancak o şahsın himmeti, gayreti ve ömrü kadar hizmet edebilir.

İşte bu durumun farkında olan Bediüzzaman; "Hem dahildeki cihad-ı manevi, manevi tahribata karşı çalışmaktır ki; maddî değil, manevi hizmetler lâzımdır. Onun için ehl-i siyasete karışmadığımız gibi, ehl-i siyaset de bizimle meşgul olmaya hiçbir hakları yok"⁽²³⁾ ifadesiyle iman hizmetinde siyasetle olan mesafesini ayarlarken;

"Bâkî bir hakikat, fânî şahsiyetler üzerine bina edilmez. Edilse, hakikatte zulümdür. Her cihette kemalde ve devamda bulunan bir vazife, çürümeye ve çürütülmeye maruz ve müptela şahsiyetlerle bağlanmaz. Bağlansa vazifeye ehemmiyetli zarardır... Bu zaman, cemaat zamanıdır. Ferdî şahısların dehası, ne kadar hârika da olsalar, cemaatin şahs-ı mânevisinden gelen dehasına karşı mağlup düşebilir."⁽²⁴⁾ ifadesiyle de ferdî, şahıs endeksli iman ve din hizmetinden ziyade, şahs-ı manevî (cemaat) hizmetini tercih ettiğini açıkça ortaya koymuş, bizzat kendisinin te'sis ettiği Risale-i Nur hizmetinde, şer'î meşveretin esas tutulmasını şiddetle tavsiye edip⁽²⁵⁾; "Bundan

"Hem dahildeki cihad-ı manevi, manevi tahribata karşı çalışmaktır ki; maddî değil, manevi hizmetler lâzımdır. Onun için ehl-i siyasete karışmadığımız gibi, ehl-i siyaset de bizimle meşgul olmaya hiçbir hakları yok"

18. Nursî, Said, *İşârâtü'l-İcâz*, s. 4.

19. Nursî, Said, *Mektubât*, s. 455.

20. Nursî, Said, *Ayetü'l-Kübra*, s. 191-193.

21. Nursî, Said, *Meyve Risalesi*, s. 32-34.

22. Nursî, Said, *Emirdağ Lahikası*, s. 53.

23. Aynı eser, s. 458.

24. Aynı eser, s. 63.

25. Nursî, Said, *Kastamonu Lahikası*, s. 183.

Bediüzzaman'a göre, Hilafet vazifesinin en ehemmiyetlisi, "iman hakikatlerinin neşri"dir ki, bu zamanda bu vazifeyi Risale-i Nur yapmaktadır.

sonra her meselemizde emir, Risale-i Nur'un şahs-ı manevisini temsil eden has şakirtlerin ve sizlerindir. Benim de bir reyim var."⁽²⁶⁾ ifadesiyle de, bu hizmette üstadlık haysiyetiyle de olsa, bir üstünlük iddiasında bulunmadan, cemaat içerisindeki konumunu ve ağırlığını izhar etmiştir.

Burada hemen şunu da belirtelim ki, Bediüzzaman'ın bu tavrı Kur'ânî ve Nebevî bir tavidir. Zira meşveret, Kur'an'ın bir emri olduğu gibi⁽²⁷⁾, Uhud Savaşı'nda cihadın en zor anlarından birisini yaşayan Hz. Peygamber (S.A.V.)'in, bu emre tâbi olup, ashabıyla istişâresi sonucu bu savaşta takındığı tavır, kendisini örnek alan birçok âlimde olduğu gibi, Bediüzzaman'da da ma'kes bulmuş, manevî cihadda sahabe mesleğini esas alan bu âlime⁽²⁸⁾, güzel bir örnek tavır oluşturmuştur.

Bir başka açıdan, şunu söyleyebiliriz ki, Risale-i Nur'un iman hizmetini tercih etmesi ve bu hizmeti yaparken, yukarıda belirtilen ölçülerle bir tarz oluşturması, tesadüf değildir. Bilakis, onun bu tarzı, hilafet vazifesinin bu zamanda bir deruhtesidir. Zira Bediüzzaman'a göre, Hilafet vazifesinin en ehemmiyetlisi, "iman hakikatlerinin neşri"dir ki, bu zamanda bu vazifeyi Risale-i Nur yapmaktadır.⁽²⁹⁾

Yine Risale-i Nur'un iman hizmetini tercih etmesindeki bir diğer gayesi, sadece bu günü kurtarmak değil, geleceği de maddî-manevî tehlikelerden müstağni hale getirmektir. Buna göre;

- a) Gelecek nesilleri dinî seciye ve sosyal ahlak açısından güvende tutmak,
- b) Bu millet ve vatanı anarşilikten kurtarmak,
- c) Ölümden sonra, hem şimdi, hem de gelecekteki nesilleri ebedî azap ve cehennemden kurtarmak, dolayısıyla ebedi mutluluğa namzet kılmak,
- d) Bütün bunları bir millî ve vatanî görev şuuruyla gerçekleştirmek⁽³⁰⁾,
- e) Yeryüzündeki bütün Müslümanların nefretlerini kardeşliğe çevirmek ve dayanışmayı sağlamak⁽³¹⁾, Risale-i Nur'un ulvi bir vazifesi kabul edilmiştir.

2. İhlas

Tebliğ ve irşadın en önemli şartına rahatlıkla ihlas diyebiliriz. Çünkü iman ve Kur'an hizmetinin muvaffakiyeti, kişinin samimiyet ölçüsüyle doğrudan alâkalıdır.

Bediüzzaman'ın ihlası tarifi bile, başlı başına, ihlasın tebliğdeki ehemmiyetini ifade eder. Ona göre, bu dünyada, özellikle de uhrevî hizmetlerde;

- a) en mühim esas, b) en büyük kuvvet, c) en makbul şefaathı, d) en kuvvetli dayanak noktası, e) en kestirme hakikat yolu, f) en makbul manevi dua, g) en kerametli, maksatlara götüren vasıta, h) en yüksek haslet ı) en sâfi bir kulluk, ihlastır.⁽³²⁾ Bu yüzden ihlas ile bir dirhem amel, ihlassız batmanlar ile amellere tercih olunmuştur.⁽³³⁾

26. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 195.

27. *Al-i İmran*, 3/159.

28. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 61.

29. Aynı eser, s. 71.

30. Aynı eser, s. 20.

31. Aynı eser, s. 125.

32. Nursî, Said, *Lem'alar*, s. 163.

33. Aynı eser, s. 157.

Benlik, enaniyet, hodfuruşluk (kendini beğendirmek), rahat yaşama meyli ve tiryakilik ihlasa büyük zarar verir. Eğer bu unsurlar terk edilmezse, hakiki bir ihlasla, imanın kurtulmasına hizmet edilemez.

İhlasın gereği, kişinin benlik ve enaniyetini de terk etmesinin ötesinde, dünya saltanatı da verilse, bâki bir îmanî meseleyi, o saltanata tercih etmektir. (34)

Hatta dünyanın ötesinde, ahiretini de feda etme düsturu, Bediüzzaman'ın iman davasında var olan ve fiilen tahakkuk etmiş bir hâlidir. Bu hususu onun şu sözlerinden anlamamız mümkündür;

“.....cemiyetin imanı, saadet ve selameti yolunda, nefsimi, dünyamı feda ettim; helal olsun.....sonra, ben, cemiyetin iman selameti yolunda ahiretimi de feda ettim. Cemiyetin, yirmi beş milyon Türk cemiyetinin imanı namına bir Said değil, bin Said feda olsun. Kur'an'ımız yeryüzünde cemaatsiz kalırsa, cenneti de istemem; orası da bana zindan olur. Milletimizin imanını selamette görürsem, cehennemin alevleri içinde yanmaya razıyım. Çünkü vücudum yanarken, gönlüm gül, gülistan olur.”(35)

3. Müsbet Hareket

Bediüzzaman'a göre imânî ve Kur'ânî tebliğ yapanların vazifesi, müsbet hareket etmektir, menfi hareket etmemektir. Allah'ın rızası doğrultusunda sadece iman hizmeti yapmak ve ilahi vazifeye karışmamaktır. Neticesinde asayişini temin edecek bir müsbet iman hizmeti yapmaktır. (36)

Tebliğde müsbet hareketin en önemli şartları ise;

a) Sabır göstermek b) Şükür etmek c) Rıza ile karşılık vermek(37), d) Bedduadan uzak durmak(38), e) Manevi tahribata sed çekmeye çalışmak, f) Elde edilen kuvveti dahilî asayişini temin etmek için kullanmak(39), g) İhlas ile hareket etmek (40) h) Tebliğ ve eğitim hizmetinde siyasete angaje olmamak; bu hizmette siyasilerin müdahalelerine izin vermemek ve onların da siyasetine karışmamak.(41)

Hak yolunda çalışmanın önemli bir şartı olan müsbet harekette, tebliğcinin ve eğitimcinin dünyaya bakmaması ve dünyayı hedef haline getirmemesi gerekmektedir. Dünyaya bakma zarureti olursa da, bunu, dünyaya bakanlara yardım maksadıyla yapmak lazımdır ki, asayiş muhafaza edilsin. Hatta bu noktada, başa gelen haksızlık ve zulümlere dahi hoşgörü ile bakmak, asayişini temin etmede önemli bir nokta olarak görülebilir.(42)

Said Nursî'ye göre, müsbet hareket tarzını benimseyenlere karşı, onların hizmetlerini akamete uğratmak maksadıyla her an provakasyon yapılma ihtimali vardır. Bu provakasyon yapılırken tebliğcinin bir takım zaafiyetle-

İhlasın gereği, kişinin benlik ve enaniyetini de terk etmesinin ötesinde, dünya saltanatı da verilse, bâki bir îmanî meseleyi, o saltanata tercih etmektir. Hak yolunda çalışmanın önemli bir şartı olan müsbet harekette, tebliğcinin ve eğitimcinin dünyaya bakmaması ve dünyayı hedef haline getirmemesi gerekmektedir.

34. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 459.

35. Nursî, Said, *Tarihçe-i Hayat*, s. 544.

36. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 455.

37. Aynı eser, s. 455.

38. Aynı eser, s. 458.

39. Aynı eser, s. 455.

40. Aynı eser, s. 456.

41. Aynı eser, s. 458.

42. Aynı eser, s. 457.

Müsbet hareketin
en önemli şartı
olan ihlas, ihlaslı
olma şartlarının
beyanı yapılırken,
"müsbet hareket
etmek" şeklinde,
Bediüzzaman
tarafından ortaya
konmuştur.

ri veya karakterinden kaynaklanan hassasiyetleri işlettirilebilir. Onların bu niyetini boşa çıkarmak için, onların zanlarının aksine davranarak, asıl hedef olan inançsızlık ve anarşiliğe karşı mücadele vermek gerekir. Zaten bu tahriki yapanlar, tebliğciyi asıl hedefinden uzaklaştırmaya çalışmakla, imha edilecek o hedefe yardım yapmış olmaktadır.⁽⁴³⁾

Müsbet hareketin en önemli şartı olan ihlas, ihlaslı olma şartlarının beyanı yapılırken, "müsbet hareket etmek" şeklinde, Bediüzzaman tarafından ortaya konmuştur. Buna göre müsbet hareket, kendi mesleğinin muhabbetiyle hareket etmek, başka mesleklerin düşmanlığı ve tenkisini yapmamak, onların fikrine ve ilmine müdahale etmemek, onlarla meşgul olmamak⁽⁴⁴⁾, İslam dairesi içerisinde, hangi meşrepten olursa olsun, muhabbet, kardeşlik ve ittifak noktalarını ön plana çıkararak, birlik râbitalarını ortak nokta yapmaktır.⁽⁴⁵⁾

İrşad ve tebliğciler bu vazifeyi yaparken, yukarıda beyan edilen ölçüler içerisinde kalarak, kendi mesleğini iyi ve güzel görmekle beraber, başkalarının mesleğini de güzel görüp, saygı çerçevesinde hareket etmelidirler ki, ihlas çerçevesinde hizmet edebilsinler. Aksi halde, hak ve güzelin yalnız kendi mesleği olduğunu söylemek, hem insaf ölçüleriyle bağdaşmaz, hem de ehl-i hakkın gereksiz rekabetine sebep olur. Dolayısıyla ehl-i hakkın rekabet halinde olduğu bir durumda da, sağlıklı tebliğden söz edilemez.⁽⁴⁶⁾

Bu hususu başka eserlerinde de dillendiren Said Nursî, Ehl-i Hakk'ın rekabetinden istifadeye çalışan bazı akımların zararlarını def hususunda, Alevilerin, o cereyanlar tarafından suistimal edilmemesinin yolunun da, onları nur dairesine çekmekle mümkün olacağını belirtir. Hz. Ali sevgisini ön planda tutan Alevilere, Risale-i Nur talebelerinin de üstadı olan Hz. Ali ortak paydasıyla yaklaşılmasının, onlardaki ittifak iştiyakını kuvvetlendireceğini vurgular.⁽⁴⁷⁾ Aksi halde, ehl-i sünnetle Alevileri birbirine düşüren gizli güçlerin, birini diğerini ezmede kullanacağını, daha sonra da kalan diğerini ezerek, iki tarafı da mahvedeceğini⁽⁴⁸⁾, böylece her iki tarafın da kazanan olmayacağını beyan eder.

Müsbet harekete çok yönleriyle bakan Said Nursî, müsbet hareket eksenli sürdürdüğü davasının ve tebliğ hizmetinin özünü şu ifadelerle beyan eder; "Mesleğimiz tecavüz değil, tedafü (savunma)dür; hem tahrip değil, tamirdir; hem hâkim değiliz, mahkumuz..."⁽⁴⁹⁾

4. Fıtrata Uygun Davranma

Tebliğ vazifesi yapılırken, tebliğcinin dikkat edeceği önemli hususlardan biri de, muhatabın fitratına uygunluk arz eden bir yaklaşımda bulunmasıdır. Buna göre tebliğci, karşısındaki insanın veya toplumun ilgi, alâka, istidat, bilgi, hassasiyet seviyelerini de göz önünde tutmalıdır ki, muvaffak olmaya zemin oluşsun. Aksi halde sa'y ve gayretin boşa gitme ihtimâli çok yüksektir.

43. Aynı eser, s. 29-30.

44. Nursî, Said, *Lem'âlar*, s. 145.

45. Aynı eser, s. 146.

46. Aynı eser, s. 146; *Kastamonu Lahikası*, s. 186.

47. Nursî, Said, *Emirdağ Lahikası*, s. 237-238.

48. Nursî, Said, *Lem'âlar*, s. 32.

49. Nursî, Said, *Kastamonu Lahikası*, s. 48.

Bediüzzaman'a göre tebliğ, muhtaçlara, ihtiyaç hissedenlere ve lâyük olanlara yapılmalıdır.⁽⁵⁰⁾ Hatta bunun ötesinde bazen tebliğci müşteri değil, müşteri tebliğciyi arayıp bulmalıdır ki, yarasını tedavi edebilsin.⁽⁵¹⁾

Ona göre, bilerek zarara râzı olana şefkat edilip, lehinde bakılmaması, dinin temel kaidelerindedir. Bu ölçüye göre, nihayet derecede alçaklığa düşmüş bir vicdana sahip, bilerek dinini dünyaya satan ve yine bilerek dinin hakikatlerine ters düşüp, münafıklığa girmiş kimselere hakikatten bahsetmek, hakikatlere karşı bir hüremetsizlik olup, "öküzün boynuna inci takmak gibi" olur.⁽⁵²⁾

Bir başka nokta da, tebliğde kişiye ihtiyacı olanı vermenin, esas olmasıdır. Risale-i Nur'un tebliğ metodunda bu hususa özellikle dikkat edilmiştir Bediüzzaman'ın tabiriyle "öküze et ve arslana ot vermek değil, öküze ot, arslana et vermek esastır."⁽⁵³⁾

Yine Bediüzzaman'a göre, tebliğde, hazmolunmayan ilim telkin edilme-melidir. O bu fikrini, "Hakiki mürşid-i âlim koyun olur, kuş olmaz, hasbî verir ilmini. Koyun verir kuzusuna hazm olmuş musaffa sütünü, kuş veriyor ferhine (yavrusuna) luabâlüd kayyını (salyasını)."⁽⁵⁴⁾

Tebliğde fitrata uygun davranmanın önemini bir başka yerde; "Tahmin ederim ki, nâsihlerin nasihatları şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur: Ahlâksız insana derler; "Hased etme, hırs gösterme, düşmanlık etme, inat etme, dünyayı sevmek!" yani, "fitratını değiştir" gibi, görünüşte onlar tarafından güç yetirilemeyen bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki, "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecrâlarını değiştiriniz"; hem nasihat te'sir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur."⁽⁵⁵⁾ şeklinde ifade eden Said Nursî, böylece tebliğ metodlarının bu tarzını da, tebliğcilere ders verir şekilde beyan eder.

Sonuç olarak, Bediüzzaman'ın tebliğ metodları içerisinde, "fitratına muvafık cereyan verme."⁽⁵⁶⁾ fikrini önemli bir düstur olarak görmek mümkündür.

5. Kavî-i Leyyin ve Muhabbet

Bediüzzaman'a göre, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne, nâzikâne ve kavî-i leyyindir.⁽⁵⁷⁾ Ona göre her hususun modeli olan İslam peygamberinin tebliğ ve eğitimdeki metodu, zahiri bir tasallut değil, bilakis, akılları, ruhları, kalpleri, nefisleri fetih ve teshir edip, kalplerin sevgilisi, akılların öğretmeni, nefislerin terbiyecisi ve ruhların sultanı olmaktır.⁽⁵⁸⁾

Kavî-i leyyini, tebliğ ve eğitimde önemli bir düstur hâline getiren Bediüzzaman, yine bu konuda da Kur'an'ı kendine referans olarak almıştır. Zira O, Allah Teâlâ'nın Hz. Mûsa ve Hârûn'a, Firavun'a gitmesini emrettikten sonra; "Siz ikiniz ona yumuşak söz ile hitab edin."⁽⁵⁹⁾ tavsiyesini; Uhud Savaşı'nda

Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne, nâzikâne ve kavî-i leyyindir. Kavî-i leyyini, tebliğ ve eğitimde önemli bir düstur hâline getiren Bediüzzaman, yine bu konuda da Kur'an'ı kendine referans olarak almıştır.

50. Nursi, Said, *Mesnevi-i Nûriye*, s. 84.

51. Nursi, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 257.

52. Nursi, Said, *Mektubat*, s. 346.

53. Nursi, Said, *Kastamonu Labikası*, s. 198.

54. Nursi, Said, *Sözler*, s. 647.

55. Nursi, Said, *Mektubat*, s. 38.

56. Nursi, Said, *Mesnevi-i Nûriye*, s. 86.

57. Nursi, Said, *Lem'âlar*, s. 238.

58. Nursi, Said, *Sözler*, s. 237.

59. Tâhâ, 20/43-44

Said Nursî'ye göre, bu zamanın Müslümanlar açısından en önemli tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalaletle kalplerinin bozulması ve imanlarının zedelenmesidir. Bunun da tek çaresi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, imanlar kurtulsun.

bütün uyarılara rağmen vazifelerini aksatıp, Müslümanların çok zâyiat vermesine sebep olan mücahidlere karşı, Hz. Peygamber'e "Allah'tan bir rahmet eseridir ki, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer sen huysuz ve katı kalpli birisi olsaydın, muhakkak onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık onları affet, Allah'ın da onları bağışlaması için dua et ve işlerinde onlarla istişâre et..."⁽⁶⁰⁾ İlahi mesajını iman ve Kur'an hizmetinde bir düstur telakki ederek, daima muhataplarına kavî-i leyin ile ve ikna tarzında davranmıştır.

Ona göre, her bir mü'min i'lây-ı kelimetullah (Allah'ın kelamını, adını yüceltme) ile mükelleftir. Yabancılar Müslümanları, fûnun ve sanayi silahıyla manevî baskıları altına alıyorlar. Buna karşı Müslümanlar da fen ve sanat silahıyla i'lây-ı kelimetullah'ın en müthiş düşmanı olan cahillik, fakirlik ve ihtilafa karşı savaşmalıdır.

Dışarıya karşı savaşı (cihad-ı hârici) ise, parlak şeriatın kesin delilleri hükmünde olan manevî elmas kılıçlara (iman ve Kur'an hakikatlarına) havale etmek gerekmektedir. Zira medenilere galip gelmek ikna ile, söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile (zorla) değildir. Müslümanlar muhabbet fedaileridirler ve düşmanlığa vakitleri yoktur.⁽⁶¹⁾

Yine Said Nursî'ye göre, bu zamanın Müslümanlar açısından en önemli tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalaletle kalplerinin bozulması ve imanlarının zedelenmesidir. Bunun da tek çaresi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, imanlar kurtulsun. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, üstün gelirse, kâfirler münafık derecesine iner. Münafık ise kâfirden daha kötüdür. Demek ki siyaset topuzu bu zamanda ıslah etmez. O zaman küfür kalbe girer, saklanır ve nifaka (münafıklığa) dönüşür. Hem nur, hem topuzla tebliğ bir kişinin yapacağı bir şey değildir. Bu yüzden bir tebliğcinin bütün kuvvetiyle nûra sarılması gerekmektedir. Dolayısıyla siyaset topuzuna bakılmamalıdır.⁽⁶²⁾

6. Hakkın Hatırını Üstün Tutmak

Tebliğde ve gerçeği ortaya çıkarmada Bediüzzaman'ın izlediği yol; "Hakkın hatırı âlidir (yücedir), hiçbir hatıra feda edilmez. Kimin hatırı kırılırsa kırılınsın, yalnız hak sağ olsun." düsturudur.⁽⁶³⁾

Tebliğde hakkın hatırını her zaman üstün tutan Bediüzzaman, toptancı bir kabul veya topyekün bir red mantığıyla da hareket etmemeyi, hakkın hatırının sınırları içerisine dahil etmiştir. Mesela Risale-i Nur'un en çok mücadele ettiği felsefenin muzır kısmına (materyalizm), asla müsamaha göstermezken, felsefenin;

- a) insanın sosyal hayatına hizmet eden,
- b) insanın ahlak ve kemâlâtına gayret gösteren,
- c) sanatın terakkiyatına (ilerlemesine) çalışan felsefe ve hikmete, Kur'an namına barışık durmuştur. Hatta bu kısım felsefenin, Kur'an'ın hikmetine

60. Âl-i İmran, 3/159.

61. Nursî, Said, *Tarihçe-i Hayat*, s. 52.

62. Nursî, Said, *Lem'alar*, s. 107.

63. Nursî, Said, *Divân-ı Harb-i Örfî*, s. 36.

hizmetkâr olduğunu, Kur'an'la muaraza edemeyeceğini beyan etmiştir.⁽⁶⁴⁾

Bediüzzaman'ın mücadele ettiği felsefe ise, insanı dalalete, ilhada ve tabiat bataklığına düşürmeye çalışıp, kişiye, sefahet, lehviyat, gaflet ve dalaleti aşıl原因 kısmı olup ⁽⁶⁵⁾, menfi cereyanla mücadele etmek, şartları müsbete kanalize etme gayreti olarak görüldüğünden bu tavır, hakkın hatırını üstün tutma kategorisinde görülmüştür.

Bir başka açıdan, hakkın hatırını üstün tutma tarzını beyan eden Said Nursî, bu tarzı nezaket dairesinde deruhte etmek şeklinde ifade eder. Ona göre, "Mekke-i Mükerre'me'de dahi -farz-ı muhal olarak- Risale-i Nur'un aleyhine bir itiraz kutb-u a'zamdan gelse, Risale-i Nur şakirtleri sarsılmayıp, o mübarek kutb-u azamın itirazını iltifat ve selam sûretinde kabul edip, teveccühünü de kazanmak için, medâr-ı itiraz noktaları o büyük üstadlarına karşı izah etmek, ellerini öpmektir."⁽⁶⁶⁾

Görüldüğü gibi burada hem hakkın hatırının üstün tutulmasında bir tavizsizlik, hem de nezaket dairesinin iç içe geçtiği görülmektedir.

7. Doğruluk

Bediüzzaman'ın hizmet felsefesinde en çok önem verdiği husus doğruluktur. Ona göre iman hizmetinin deruhte edilmesindeki en önemli ayaklardan olan tebliğ vazifesinde olmazsa olmaz şart doğruluktur.

Nitekim kendisine sorulan "Her şeyden önce bize lâzım olan nedir?" sorusuna verdiği, "doğruluk" cevabı; arkasından "daha" sorusuna verdiği, "yalan söylememek" ifadesi ve hemen arkasından gelen, "sonra" sorusuna, "sıdk, ihlas, sadakat, sebat, tesanüt" şeklindeki karşılıklıta görülen, ardı ardına gelen üç defa doğruluğu ifadesi bizim bu fikrimizi kesin hale getirmektedir.⁽⁶⁷⁾

Bediüzzaman'ın, bu fikrin izahını da tek cümleyle, "Küfrün mâhiyeti yalandır. İmanın mâhiyeti sıdktır. Şu bürhan kâfi değil midir ki, hayatımızın bekası, imanın ve sıdkın ve tesanüdün devamıyladır"⁽⁶⁸⁾ şeklinde açıklaması, onun şahsî ve hizmet hayatında yalana geçit vermediğinin en büyük göstergesidir.

Onun Şam'da irâd ettiği hutbede sıdkı;

- a) İslamiyetin üssü'l-esası,
- b) ulvi seciyelerin râbitası,
- c) yüce hislerin karakteri, mizacı,
- d) sosyal hayatın temeli,
- e) manevî hastalıkların ilaç ve tedavisi ⁽⁶⁹⁾

şeklinde tanımlaması, bir başka eserinde, "Her sözün doğru olması lâzımdır veya sıdktır" dedikten sonra, Sıdkı;

- a) İslamiyetin esası,

"Küfrün mâhiyeti yalandır. İmanın mâhiyeti sıdktır. Şu bürhan kâfi değil midir ki, hayatımızın bekası, imanın ve sıdkın ve tesanüdün devamıyladır"

64. Nursî, Said, *Âsâ-yı Mûsa*, s. 9.

65. Aynı eser, s. 10.

66. Nursî, Said, *Kastamonu Labikası*, s. 145.

67. Nursî, Said, *Münazarat*, s. 65.

68. Aynı eser, s. 65.

69. Nursî, Said, *Hutbey-i Şâmiye*, s. 121-122.

"Her söylediğin doğru olmalı, fakat her doğruyu söylemek doğru değil..." ve "Her söylediğin hak olmalı, fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yok, çünkü hâlis olmazsa, aksi tesir yapar hak, haksızlıkta sarf olur."

- b) imanın hassası,
- c) mükemmelliğe ulaştırıcı,
- d) yüce ahlâkın hayatı,
- e) yükselmenin ve ilerlemenin mihveri,
- f) İslam âleminin düzeni,
- g) insanlığı kâbe-i kemâlata ulaştırıcı,
- h) sahabeyi bütün insanların üstüne çıkarıcı,
- 1) Hz. Peygamber'i insanlık mertebelerinin en yükseğine çıkarıcı (70), şeklindeki izahı, onun doğruluğa karşı aldığı müsbet yaklaşımı bize net bir şekilde ifade etmektedir.

Yine ona göre sıdk ve doğruluk, İslamiyet'in sosyal hayatında önemli bir düğüm iken, yalancılık Allah'ın kudretine iftira etmektir.⁽⁷¹⁾ Bundan dolayı, küfür, bütün çeşitleriyle kizbdır, yalancılıktır. Bu sırta binaen kizb ve sıdk (yalan ve doğruluğun) arasında sonsuz bir mesafe vardır.⁽⁷²⁾

Bu ifadelerle yalan ve doğruluğu tarif eden Said Nursî, yalan ve doğruluğun, Asr-ı Saadette iman ile küfür kadar birbirinden uzak iken, günümüzde bu mesafenin çok daralmış olmasından dolayı, tebliğcinin dikkatli olmasının zaruretine dikkat çeker. Bundan dolayı da bazı âlimlerin "geçici" olarak verdiği "yalan" fetvasına cevaz vermez, bu zamanda yalana verilecek "cevaz-caiz" fetvasının suistimale açık bir hal olduğunu beyan eder.⁽⁷³⁾

Ona göre kurtuluş yalnız sıdk ve doğrulukta olup, en sağlam bağ (urvetü'l-vüska) yine sıdktır.⁽⁷⁴⁾

Dolayısıyla yalan;

- a) Emniyet-i umumiyeyi (toplum güvenliği)
- b) Dünya düzenini altüst eden, karıştıran bir günahtır.⁽⁷⁵⁾

İman ve Kur'an hizmetinde daima Hz. Peygamber'i örnek alan Bediüzzaman, o yüce peygamberin doğruluk tavrını; "Bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir zâtı mu'ciznûmada ve zikrettiği evsafında ve tebliğ ettiği evamirinde, hiçbir vecihle hilaf ve hile bulunabilir mi?"⁽⁷⁶⁾ ifadeleriyle tanımlayarak, onun yolunda gidenin de aynı onun gibi davranması gerektiğini bir bakıma ehl-i hizmete hatırlatmış olmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, yalan günahına asla cevaz vermeyen ve tercihini sadece doğru söylemekten yana kullanan Said Nursî, doğru söylemenin de bir ölçüye dayandığını;

"Her söylediğin doğru olmalı, fakat her doğruyu söylemek doğru değil..." ve "Her söylediğin hak olmalı, fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yok, çünkü hâlis olmazsa, aksi tesir yapar hak, haksızlıkta sarf olur."⁽⁷⁷⁾ cümleleriyle izah etmiştir.

70. Nursî, Said, *İşâratul-İcaz*, s. 93.

71. Nursî, Said, *Hutbey-i Şâmiye*, s. 122.

72. Aynı eser, s. 123.

73. Aynı eser, s. 130-132; *İşâratul-İcaz*, s. 93.

74. Aynı eser, s. 131.

75. Aynı eser, s. 133.

76. Nursî, Said, *Sözler*, s. 290.

77. Nursî, Said, *Hutbe-i Şâmiye*, s. 134.

8. Metanet, Sabır, Cesaret

Bediüzzaman Said Nursî, her işinde Hz. Peygamber'i (asm) örnek aldığı gibi, tebliğ ve eğitim konusunda da o yüce zâtı kendisine rehber kabul etmiştir. Çünkü ona göre Hz. Peygamber, tebliğ-i risalette ve insanları hakka davette o derece metanet, sebat ve cesaret göstermiştir ki, büyük devletler ve büyük dinler, hatta kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli düşmanlık ettikleri halde, zerrece bir tereddüt, bir telaş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslamiyet'i dünyanın başına geçirmesi, tebliğdeki metanet, sabır ve cesaretinin bir ispatıdır.⁽⁷⁸⁾

Bediüzzaman'ın güzerân-ı hayatında cesaret, sabır ve metanetine birçok örnekler verebiliriz.

Onun Tarihçe-i hayatında geçen ve en zor zamanda ortaya koyduğu cesaret ve metanet örnekleri ile daha sonraki hayatına, yetiştirdiği talebelere ve davasındaki istikrara bir referans kabul edilebilecek şu noktalar ifade etmeye değer hallerdir.

1. Mir'an aşireti reisi Mustafa Paşa'ya, en kudretli zamanında gösterdiği cesur tavır.

2. 31 Mart hadisesinde idamla yargılanırken mahkeme reisi Hurşit Paşa'ya gösterdiği cesur ve kararlı tavır.

3. Kosturma'da esareti sırasında Rus orduları başkomutanı Nikola Nikolaviç'e karşı, bir İslam âliminin ve İslâmî ilimlerin izzetini muhafaza için idam edilme pahasına ortaya koyduğu tavır.

4. Ankara'da Millet Meclisi'nde, namaz hususunda tartıştığı Mustafa Kemal'e karşı ortaya koyduğu tavır.⁽⁷⁹⁾

9. Karşılık Beklememe ve İstiğna

Bediüzzaman'a göre hakkı ve doğruyu yaymada, peygamberlere tâbi olmak gerekmektedir. Peygamberlerin bu hali ise, Kur'an-ı Kerim referanslı olup; "Benim mükafatımı vermek ancak Allah'a aittir."⁽⁸⁰⁾ ve "Doğru yolda olan ve sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere tâbi olun."⁽⁸¹⁾ ayetleri ile tebarüz etmiştir.⁽⁸²⁾

Yine ona göre, insanın hayatını idame ettiren ve rızkını temin ettiren asıl şey maaş değil, kanaat ve iktisattır. Kur'an ve iman hizmetinde bulunanların (Tebliğci) bu düstura âzâmî riayet etme zarureti vardır. Aksi halde maaşı hedef yapan, yaptığı hizmetten dolayı karşılık alan ve bekleyenlerin;

- a) Bedel ödeme,
- b) Kur'an hizmetinden mahrumiyet,
- c) Fütur (gevşeklik) tehlikesi büyüktür.⁽⁸³⁾

78. Nursî, Said, *Şualar*, s. 120, 538.

79. Geniş bilgi için bkz. Nursî, Said, *Tarihçe-i Hayat*, s. 32-132

80. Yunus, 10/72; Hüd, 11/29.

81. Yâsin, 36/21.

82. Nursî, Said, *Asây-ı Mûsa*, s. 263.

83. Nursî, Said, *Mektubât*, s. 407.

Bediüzzaman'a göre hakkı ve doğruyu yaymada, peygamberlere tâbi olmak gerekmektedir. Peygamberlerin bu hali ise, Kur'an-ı Kerim referanslı olup; "Benim mükafatımı vermek ancak Allah'a aittir." ve "Doğru yolda olan ve sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere tâbi olun." ayetleri ile tebarüz etmiştir.

*Bediüzzaman'ın
tebliğ vazifesini
yapanlara önemli
bir ölçüsü de yine
bu bağlamda ele
alınması gereken
zekat, sadaka ve
hediyeleri kabul
etmeme halidir.*

İman ve Kur'an hizmetini yapanlara karşı, ehl-i dünyanın ve bu hizmete muhalif olanlara tuzaklarını, Hz. Peygamber zamanından itibaren görmekteyiz. Zira Hz. Peygamber'e yapılan bütün ihsan tekliflerine karşı O'nun "Güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseler, ben yine bu dinden, bu tebliğden vazgeçmem. Ya Allah, bu dini hâkim kılar, yahut ben bu uğurda canımı veririm."⁽⁸⁴⁾ tavrı, kendisinin varisleri olan âlimlerin de bir tercihi olarak görülmektedir.

Aynı tavır Bediüzzaman'da da mevcuttur. Gerek yukarıdaki ifadeleri ve gerekse hayat seyri içerisinde karşılaştığı bu imtihanlara, o da diğer peygamber varisleri gibi davranarak, bu tehlikeleri hasarsız atlatabilmiştir.

Bediüzzaman'ın tebliğ vazifesini yapanlara önemli bir ölçüsü de yine bu bağlamda ele alınması gereken zekat, sadaka ve hediyeleri kabul etmeme halidir.

Ona göre, ehl-i dalaletin, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-i cer (geçim vasıtası) yapmakla itham etmelerine karşılık, hediye almamakla fiilen tekzibi gerekmektedir.

Yine yukarıdaki satırlarda ifade ettiğimiz, peygamberlerin ücretlerini Allah'tan ümit etmeleri ve halktan hiçbir ücret istemeyenlere tâbi olunmasını isteyen Kur'an emrine ittiba etme isteği, bu halin gerekliliğini vurgulamaktadır.

İnsanlar arasındaki alış-verişlerde Allah namına almak ve Allah namına vermek esas olduğu halde, ya alan kişinin ya da veren kişinin gaffetiyle hakiki nimet verenden gâfil olma, dolayısıyla da gizli bir minnet ve zillet altına girme tehlikesi, insanların birbirlerinden hakiki mânâda istifadesine sed çektiğinden istiğna düsturuyla hareket, hakkı tebliğ edenlere elzem olmuştur.⁽⁸⁵⁾

Bu zamanın belki de en etkili tebliğcisi olan Risale-i Nur'un mesleğinin, maddî-mânevî feragat olduğunu belirten Said Nursî, feragatın şumulünü şu ifadelerle belirler.

- a) Maddi-Manevi her şeyi feda etmek,
- b) Her musibete katlanmak,
- c) Her işkenceye sabretmek,
- d) Kendisini takip edenlerin de aynı çizgide olmasını sağlamak,
- e) Yalnız Allah rızası için çalışmak,
- f) Kendisine ve talebelerine eza ve cefa çektirenlere intikam duygusu beslememek,
- g) Tebliğ ve irşada sadakat ve sebatla çalışmak.⁽⁸⁶⁾

İman hakikatlerinin ancak bu yolla her tarafa yayılacağını ve bu sayede binlerce, belki de milyonlarca talebeler yetişeceğini de sonuç olarak gördüğünü ifade etmesi⁽⁸⁷⁾ dikkat çekicidir.

84. İbn-i Hişam, *Sire*, 1; 474.

85. Nursî, Said, *Mektubât*, s. 13-14.

86. Nursî, Said, *Emirdağ Labikası*, s. 80.

87. Aynı eser, s. 80.

10. Lisan-ı Hal

Kur'anî hükümleri yaşamada Resulullah rehber alındığı gibi, tebliğ vazifelerinde de onun örnek alınması gerekmektedir. Zira o, mucizeleri ve özel halleri dışında fiilleri, halleri ve tavırlarıyla insânî ölçüler içerisinde kalıp, insan gibi âdet-i ilahiye ve evâmîr-i tekviniyeye münkad ve muti olmuştur. Mesela o da soğuk çeker, elem çeker...

Hakkı tebliğ eden Resulullah eğer her hal ve tavrında hârikulâde hallere sahip olsaydı, muhataplarına fiilleriyle imam (önder), tavırlarıyla rehber ve her hâliyle ders verici ve mürid olamazdı.⁽⁸⁸⁾

Bediüzzaman'a göre lisan-ı hal ile tebliğ, lisan-ı kâl ile yapılandan daha fazla vicdan ve akıllara etki eder. O bu tezini, "Eğer biz doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e layık doğruluğu ve istikâmeti göstersek, başka dinlerin mensupları dalga dalga İslâmiyet'e dahil olacaklardır"⁽⁸⁹⁾ ve;

"Biz eğer ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-i imâniyenin kemâlâtını fiillerimizle göstersek, diğer dinlerin tâbileri topluluklar hâlinde İslamiyet'e girecekler; belki yeryüzünün bazı kıtaları ve devletleri de İslamiyet'e girecekler."⁽⁹⁰⁾ ifadeleriyle ortaya koymaktadır.

Yine talebelerinden Zekâi'nin yazdığı bir mektubunu, Said Nursî'nin, bu konunun te'yidi bakımından lâhikalara derc etmesi, bu mânâda bir tebliğ metodu fikrine sahip olduğunu bize göstermektedir. O mektupta Zekâi: "Ah üstadım! Ne vardı, insanlar ya görüldüğü gibi olsa, ya da olduğu gibi görünselerdi. Ehl-i irşad (tebliğci) ahkâm-ı Kur'âniyeyi tebliğ hususunda müşkilât çekmeyecek ve inkâr edilmeyecekti. Benim gibi, henüz kendini ıslah edemeyenler de, bazı budalaların ruhlarında sâfiyet ve hüsn-ü insanîyet aramaya çalışmayacaklardı."⁽⁹¹⁾

Yine Bediüzzaman; "Nefis daima kötülüğü emreder."⁽⁹²⁾ hükmü doğrultusunda, nefisini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez. Öyleyse tebliğ ve terbiyeye kişinin kendinden başlaması gerekmektedir⁽⁹³⁾ görüşündedir.

Lisan-ı hâlin en önemli göstergesi, adı üzerinde, inandığını tatbik etmesidir. Bu hal aynı zamanda, iman ve inançta bir samimiyet ölçüsüdür. Bu mânâda, "Dinin makâmı vicdandır; hükme, kânuna bağlamaz. Bağlansa toplumsal karışıklıklar olur" diyen mahkemeye karşı, dinin yalnız iman olmayıp, salih amelin de dinin ikinci parçası olduğunu ve katl, zina, içki, kumar gibi toplum hayatını zehirleyen birçok günahları işleyenleri, yalnız hapis korkusuyla vazgeçirmenin mümkün olmadığını, bu noktada Risale-i Nur'un, salih amel noktasında, iman yönünden, herkesin başında, her vakit bir manevî yasağı bulundurması, böylece cehennemi ve ilahi gazabı hatırlatarak, kötülükten kolayca kurtaracağını beyan etmesi⁽⁹⁴⁾ Said Nursî'nin lisan-ı hâle verdiği ehemmiyeti göstermesi açısından kayda değer görülmelidir.

Bediüzzaman'a göre lisan-ı hal ile tebliğ, lisan-ı kâl ile yapılandan daha fazla vicdan ve akıllara etki eder.

"Biz eğer ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-i imâniyenin kemâlâtını fiillerimizle göstersek, diğer dinlerin tâbileri topluluklar hâlinde İslamiyet'e girecekler; belki yeryüzünün bazı kıtaları ve devletleri de İslamiyet'e girecekler."

88. Nursî, Said, *Sözler*, s. 169.

89. Nursî, Said, *Tarihçe-i Hayat*, s. 74.

90. Aynı eser, s. 80.

91. Nursî, Said, *Barla Labikası*, s. 294 (Yeni tanzim).

92. Yûsuf, 12/53.

93. Nursî, Said, *Sözler*, s. 243.

94. Nursî, Said, *Şualar*, s. 240.

Bediüzzaman'ın
"İmansız İslami-
yet, sebab-i necat
(kurtuluş sebebi)
olmadığı gibi,
İslamiyetsiz iman
da medar-ı necat
(kurtuluş noktası)
olamaz" ifadesi,
imanla İslam'ın
mezcini, dolayı-
sıyla lisan-ı hâlin
önemini özetleyen
bir hüküm olsa
gerektir.

Lisan-ı hâlin bir tarafında salih amel olduğu gibi, diğer tarafında da takva vardır. Bediüzzaman'a göre Kur'an'ın nazarında imandan sonra en fazla temel teşkil eden şey, takva ve salih ameldir. Takva yasaklardan ve günahlardan çekinmek, salih amel ise emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktır. Her zaman şerleri uzaklaştırmak, faydaları elde etmekten önce geldiği için, zamanımızın tahribatına, sefahet ve çekici heveslerine karşı, bozuk hallerden uzaklaşmak ve büyük günahları terk etmek olan takva, temelini temeli olup, öncelik kazanmıştır.⁽⁹⁵⁾

Bediüzzaman'ın "İmansız İslamiyet, sebab-i necat (kurtuluş sebebi) olmadığı gibi, İslamiyetsiz iman da medar-ı necat (kurtuluş noktası) olamaz"⁽⁹⁶⁾ ifadesi, imanla İslam'ın mezcini, dolayısıyla lisan-ı hâlin önemini özetleyen bir hüküm olsa gerektir.

11. İlahi Vazifeye Karışmamak

Said Nursi'ye göre, hak yolunda çalışan ve mücadele edenlerin, kendi vazifelerini düşünmeyip, Cenâb-ı Hakk'a ait vazifeyi düşünmeleri ve hareketlerini ona bina etmeleri bir hatadır. Oysa insana düşen kendi vazifesini yapıp, Cenâb-ı Hakk'ın vazifesine karışmamaktır.⁽⁹⁷⁾

Bediüzzaman bu fikrini meşhur İslam kumandanı Celaleddin-i Harzemşah'ın "Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedarım, Cenâb-ı Hakk'ın vazifesine karışmam; muzaffer etmek veya mağlup etmek onun vazifesidir"⁽⁹⁸⁾ sözüyle kuvvetlendirir. Zaten ona göre, cihad-ı maneviye olan tebliğin en büyük şartı Allah'ın vazifesine karışmamaktır.⁽⁹⁹⁾

Yine ona göre, insanın cüz'î ihtiyarıyla işledikleri fiillerinde, Cenâb-ı Hakk'a ait neticeleri düşünmemesi gerekmektedir. Bir kısım tebliğcilerin, insanların davetlerine icâbetleriyle ve iltihaklarıyla şevklerinin artması gerekirken, aksi durumda ise kuvve-i maneviyelerinin ve şevklerinin sönmesi gerekmektedir.⁽¹⁰⁰⁾

Zira, Hz. Peygamber'e bile düşen Kur'an'ın ifadesiyle yalnızca tebliğ etmek olup⁽¹⁰¹⁾, kişi sevdiği kimseyi hidayete erdiremez. Ancak Allah dilediğine hidayet verir.⁽¹⁰²⁾

Sonuç

Bu çalışmamızda Risale-i Nur ve Bediüzzaman Said Nursi'nin tebliğ metodlarını tespit edip, incelemeye çalıştık. Her eşya gökteki güneşi kendi kabiliyeti nispetinde yansıtabilir. Biz de asrın şaheseri ve tenvir edici bir Kur'an tefsiri olan Risale-i Nur'u, elbette kendi kabiliyetimiz ve anlama gücümüz nispetinde satırlarımızda yansıtabildik. Tebliğ metodları açısından meseleye baktığımızda, kişinin hedefinin doğruluğu ve güzelliği kadar,

95. Nursi, Said, *Kastamonu Lahikası*, s. 106.

96. Nursi, Said, *Mektubât*, s. 38

97. Nursi, Said, *Lem'alar*, s. 135.

98. Aynı eser, s. 135.

99. Nursi, Said, *Emirdağ Lahikası*, s. 455.

100. Nursi, Said, *Lem'alar*, s. 135

101. Nur, 24/53.

102. Kasas, 28/56.

tarz ve üslubunun da doğru olması gerektiği kanaati bizde hâsıl oldu. Bu doğruluğun ve güzelliğin de günümüzde en iyi Risale-i Nur'da yansıdığını ve Risale-i Nur'un metodlarıyla tebliğcinin, Allah'ın da yardımıyla başarıya ve istenen sonuca ulaşacağı kanaati bizde oluştu. Tabii ki burada şunu da hemen belirtelim ki, Risale-i Nur'un bu rüchaniyeti, kendisinin dayandığı yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim ve O Kitab'ın asıl mübelliği ve canlı hâli olan Hz. Peygamber'den ileri gelmektedir. İşte bu rahatlık içerisinde biz de bir tebliğcinin, doğru ve tesirli bir hizmeti bu zamanda Kuran'ın en mühim tefsiri olan Risale-i Nur'la yapabileceğini söyleyebiliriz.

Abstract

Both Islamic World and humanity need to believe in Allah, find the truth and practice it in the life. The only means of that attainment is obedience to the holy Quran, and the Messenger of Allah, the living form of the Divine Message. In our age the Risale-I Nur represents the path and means to lead humanity and Muslims to that obedience. In this study we deal with the tabligh methods employed by Bediuzzaman and the Risale-I Nur and investigate them under the titles of serving belief, sincerity positive action, behaving in accordance with human nature, inoffensive discourse, love, preference of the right, truthfulness, resoluteness, patience, courage, abstention from earthliness, and not interfering in the duty of Allah.

Key Words: Tabligh, serving belief, positive action, sincerity, love, truthfulness, resoluteness, patience

